

Europa, els turcs, 2

JOAN FRANCESC
MIRA

Fa una dotzena d'anys, després d'una visita a Istanbul (no sé si la segona o la tercera: a cada nou viatge, més barbuts i més dones cobertes pel carrer), recordava jo ací mateix la història de la resistència extrema que un pobre papa de Xàtiva, malalt i vell i sense recursos ni aliats, intentà organitzar contra els turcs. Prop de mig segle més tard d'aquells fets el papa Alexandre VI, dictant les seues memòries (me les dictava a mi, a través del temps), recordava aquell estiu del 1456, quan el seu oncle Calixt III aconseguí que una tropa cristiana mal armada obligara Mehmet II, el conquistador de Constantinoble, a alçar el setge de Belgrad: "Per culpa de la gota el meu oncle passava llargues temporades que no podia estar dret ni assegut; llavors es quedava tot el dia tancat en la cambra de dormir, i allà dins, a la llum dels ciris i de la llar de foc, dirigia la defensa d'Europa contra els turcs. Per a ell la cristiandat era com una ciutat o una fortalesa assetjada i l'única estratègia que sabia imaginar era eixir i combatre en camp ras, no esperar darrere dels murs l'atac de l'enemic com havien fet els grecs a Constantinoble. Alguns dies s'alçava penosament del llit, es rentava les mans, es vestia i feia uns pocs passos feixucs fins a una cambra contigua on treballava estirat damunt d'un banc cobert amb un matalàs de llana i una vànova roja. Jo no era present a Roma quan arribà la notícia que els exèrcits croats que ell animava havien vençut gloriosament els turcs davant dels murs de Belgrad, però sé que el papa va caure de genollons a terra i plorà llargament, ell que era tan poc donat a demostrar les

emocions. Després digué: el Fill de Déu ens ha mostrat avui el rostre de la seua glòria, i va instituir aquell dia, que era un sis d'agost, com a festa de la Transfiguració del Senyor, i espere que l'Església la celebrarà sempre, a pesar que ja ningú recorda que sense aquella victòria dels cristians els turcs haurien ocupat les planes d'Hongria i tenien el camí obert fins a Viena i a Bohèmia, però tota la vida he vist que els estats d'Occident troben més plaer a batallar entre ells que a fer la guerra junts contra l'infidel i no comprenen que si els turcs tornen Danubi amunt i conquisten Belgrad, Déu els confonga sempre i no ho permeta; aquella serà la clau d'una frontera que pot durar moltes generacions i alimentar odis perpetus en el centre d'Europa. El papa Calixt sí que ho comprenia i tots els papes darrere d'ell també, però sembla que som els únics que ho veuen i ni les repúbliques ni els prínceps ens escolten. La mateixa església de vegades té tan poc de seny que es preocupa més de curar-se el refredat d'una heretgia que de protegir-

se contra la pesta otomana. El Senyor tinga misericòrdia de nosaltres."

El Senyor no tingué misericòrdia de nosaltres, molts anys més tard els turcs travessaren el Danubi, i els límits d'Europa, de Viena i Budapest fins a Istanbul –ja no el clàssic Bizanci, ja no el Constantinoble del nostre Tirant–, hagueren de recular incessantment, abans de poder-se refer en temps ja contemporanis, i en alguna d'aquelles regions, com a Bòsnia, les ratlles interiors encara no estan clares. La previsió dels papes Borja (o la que jo els atribuïa) era encertada: la frontera de l'imperi turc va ser molt de temps la ratlla d'Europa, una frontera que només a partir del setge frustrat a Viena el 1693 retrocedí lentament cap a l'est al llarg de més de dos segles; i els Balcans no han deixat de ser niu d'odis perpetus. Qui haja contemplat la confluència del Sava i el Danubi des de dalt del castell de Belgrad, qui haja passejat pel nord de Grècia i per l'oest de Macedònia, qui haja travessat, a Skopje, el pont que separa els cristians dels musulmans (els "turcs", en diuen els macedonis eslaus), o el pont increïble i bellíssim de Mostar, qui haja visitat a Istanbul allò que queda del barri grec del Fanar i del patriarcat ortodox, sabrà potser de què parlar. Si ara, més de cinc segles després d'aquelles pors i d'aquelles batalles, els turcs, geogràficament fora d'Europa, ja foren culturalment i políticament Europa, serien benvinguts. Si no ho són, tal com pareix que volen demostrar, també seran benvinguts a alguna forma d'associació benèvola, de grat o per la força de la geoestratègia, de la demografia i dels inevitables interessos de tot tipus. I en qualsevol dels casos, qui sap si de tant en tant no caldria recordar que Europa, sense aquell papa valencià i sense aquell dia del 1456, ara potser no seria l'Europa que ve de Grècia i Roma, del renaixement i de Copèrnic, del barroc i del neoclàssic, de la il·lustració, la revolució, el romanticisme i tot això. Seria una cosa que jo mateix no sóc capaç d'imaginar.

«QUI HAJA TRAVESSAT, A SKOPJE, EL PONT QUE SEPARA ELS CRISTIANS DELS MUSULMANS [...], O EL PONT INCREÏBLE I BELLÍSSIM DE MOSTAR, QUI HAJA VISITAT A ISTANBUL ALLÒ QUE QUEDA DEL BARRI GREC DEL FANAR I DEL PATRIARCAT ORTODOX, SABRÀ POTSER DE QUÈ PARLE.»